EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

5. oktoober 2006 *

Kohtuasjas C-368/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Verwaltungsgerichtshof'i (Austria) 12. augusti 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. augustil 2004, menetluses

Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH,

Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH,

Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG

versus

Finanzlandesdirektion für Tirol,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Finanzlandesdirektion für Steiermark,

Finanzlandesdirektion für Kärnten,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas (ettekandja), kohtunikud J. Malenovský, S. von Bahr, A. Borg Barthet ja U. Lõhmus,

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. septembri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH ja Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* W. Arnold,

— Austria Vabariik, esindaja: H. Dossi,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: V. Kreuschitz ja V. Di Bucci,

olles 29. novembri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artikli 88 lõike 3 viimase lause tõlgendamist.

2 Eelotsusetaotlus esitati kolme kohtuasja raames, mille poolteks esimeses kohtuasjas olid Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (edaspidi „TAL") *versus* Finanzlandesdirektion für Tirol, teises kohtuasjas Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH (edaspidi „Planai") *versus* Finanzlandesdirektion für Steiermark ja kolmandas kohtuasjas Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG (edaspidi „Gerlitzen") *versus* Finanzlandesdirektion für Kärnten, mille esemeks on energiamaksu tagastamine.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 EÜ artikli 88 lõige 3 sätestab:

„Komisjoni informeeritakse kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse. Kui komisjon arvab, et mingi selline plaan ei sobi ühisturuga kokku artikli 87 järgi, algatab ta viivitamata lõikes 2 ettenähtud menetluse. Asjassepuutuv liikmesriik ei tohi rakendada kavatsetud meetmeid enne, kui nimetatud menetluse järgi on tehtud lõplik otsus."

4 Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artikli 88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), kodifitseerib riigiabi uurimisega seotud Euroopa Ühenduste Komisjoni praktika kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga. Artikli 30 kohaselt jõustus see määrus 16. aprillil 1999.

5 Määruse nr 659/1999 artikli 14 lõige 1 näeb ette:

„Kui ebaseadusliku abi korral tehakse negatiivne otsus, nõuab komisjon, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada [...]. Komisjon ei nõua abi tagastamist, kui see on vastuolus ühenduse õiguse üldpõhimõttega."

Siseriiklik õigus

6 Seoses maksureformiga ja 30. aprilli 1996. aasta Strukturanpassungsgesetz'i (Austria 1996. aasta seadus struktuurilise kohandamise kohta, BGBl. I, 201/1996) raames võttis Austria Vabariik vastu, avaldas ja jõustas samaaegselt kolm järgmist seadust:

— Elektrizitätsabgabegesetz (elektrienergiamaksu seadus, edaspidi „EAG");

— Erdgasabgabegesetz (maagaasimaksu seadus, edaspidi „EGAG");

— Energieabgabenvergütungsgesetz (energiamaksu tagastamise seadus, edaspidi „EAVG").

7 EAG sätestab elektri tarnimise ja tarbimise maksustamise. Tulenevalt selle seaduse artikli 6 lõikest 3 kannab elektritarnija selle maksu kaudselt üle tarne saajale.

8 EGAG kehtestab analoogse korra maagaasi tarnimisele ja tarbimisele.

9 EAVG sätestab EGAG-i ja EAG-i kohaselt maagaasi- ja elektritarnetelt makstud energiamaksu osalise tagasimaksmise. EAVG § 1 lõike 1 alusel tuleb nimetatud maksud taotluse korral tagastada siis, kui need maksud kokku moodustavad rohkem kui 0,35% ettevõtte toodangu puhasväärtusest. Tagasimakstav summa tasutakse pärast maksuvaba summa mahaarvamist, mis ei ületa 5000 Austria šillingi (363 eurot) suurust summat.

10 Siiski, 30. detsembri 1996. aasta Abgabenänderungsgesetziga (seadus maksustamispõhimõtete muutmise kohta, BGBl. I, 797/1996) muudetud EAVG § 2 lõike 1 kohaselt on energiamaksu tagasisaamise õigus vaid nendel ettevõtjatel, kelle põhitegevus on tõendatavalt kaupade tootmine.

Vaidluse taust põhikohtuasjas

11 Verfassungsgerichtshof, kelle menetluses on ettevõtjate, kelle põhitegevus ei ole materiaalsete kaupade tootmine, poolt esitatud kaebused energiamaksu tagasimaksmata jätmise peale, esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused, soovides muu hulgas teada, kas EAVG sätted kujutavad endast riigiabi EÜ artikli 87 tähenduses.

12 8. novembri 2001. aasta otsusega kohtuasjas C-143/99: Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (EKL 2001, lk I-8365) sedastas Euroopa Kohus muu hulgas:

„Siseriiklikke meetmeid, millega nähakse ette maagaasi ja elektri energiamaksu osaline tagastamine vaid neile ettevõtjatele, kelle põhitegevus on tõendatavalt materiaalsete kaupade tootmine, kujutab endast riigiabi [EÜ artikli 87] tähenduses."

13 Selle Euroopa Kohtu otsuse tulemusena tühistas Verfassungsgerichtshof 13. detsembri 2001. aasta otsusega (B 2251/97, Sammlung 15450) määruse, millega siseriiklik ametiasutus oli keeldunud elektrienergialt makstava energiamaksu osalisest tagastamisest.

14 Verfassungsgerichtshof leidis, et kuna komisjoni ei olnud EAVG-st informeeritud, ei saanud asjaomane haldusasutus selle seaduse § 2 lõikele 1 tuginedes keelduda energiamaksu tagastamisest niisugustele ettevõtjatele, kelle põhitegevus ei ole materiaalsete kaupade tootmine. Seda tehes on asjaomane haldusasutus teinud vea, mis võrdub omavolilise tegevusega, kuna sellega rikuti EÜ artikli 88 lõike 3 viimases lauses sätestatud otsekohalduvat keeldu. Niisugune õigusvastane seaduse kohaldamine võrdub seaduse puudumisega ja sellega rikutakse niisiis põhiseaduslikku õigust, mille kohaselt kodanikud on seaduse ees võrdsed.

15 Verfassungsgerichtshof tugines oma otsuses eespool viidatud otsuse Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke punktis 27 märgitud siseriiklike kohtute kohustusele tagada üksikisikutele, et kõik EÜ artikli 88 lõike 3 viimase lause rikkumisest tulenevad tagajärjed oleks ette nähtud siseriiklikus õiguses, mis puudutab nii abi rakendusmeetmete kehtivust kui ka eelnimetatud sätte või võimalike ajutiste meetmete vastaselt antud rahalise toetuse tagasinõudmist.

16 6. detsembri 2001. aasta kirjas küsis komisjon Austria ametiasutustelt EAVG-i kohta informatsiooni. Pärast kirjavahetust ja konsultatsioone võttis komisjon 22. mail 2002 vastu otsuse K(2002) 1890 lõplik riigiabi nr NN 165/2001 kohta (EÜT C 164, lk 4; edaspidi „22. mai 2002. aasta otsus"). Kuna Austria seadust on hiljem muudetud,

täpsustab komisjon, et ta hindas riigiabimeetmeid ajavahemikul 1. juuni 1996 Kuni 31. detsember 2001. Otsuse resolutiivosa kõlab järgmiselt:

„Komisjon avaldab kahetsust, et Austria on andnud abi vastuolus EÜ artikli 88 lõikega 3.

Tuginedes eeltoodud hinnangule, märgib komisjon siiski, et abi on kooskõlas EÜ artikli 87 lõike 3 punktiga c ja ESTÜ asutamislepingu artikli 4 punktiga c."

17 Selleks, et täita eespool viidatud kohtuotsust Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, muutis Austria Vabariik EAVG-d föderaalseadusega nr 158/2002, mille § 6 näeb ette, et alates 1. jaanuarist 2002 on kõigil ettevõtjatel õigus maagaasi ja elektri energiamaksu tagasisaamisele, kui need maksud kokku moodustavad rohkem kui 0,35% ettevõtete toodangu puhasväärtusest.

18 9. märtsi 2004. aasta otsuses 2005/565/EÜ, mis käsitleb Austria rakendatud abikava maagaasi ning elektri energiamaksude tagastamiseks aastatel 2002 ja 2003 (ELT 2005, L 190, lk 13), esitatud komisjoni arvamuse kohaselt soodustas toodangu puhasväärtuse 0,35% kriteeriumi kasutamine energiamahukaid ettevõtteid. Mis puudutab neid ettevõtteid, kellele EAVG 31. detsembri 2001. aasta seisuga ei laienenud, siis komisjoni sõnul ei olnud abikava kooskõlas keskkonnakaitsele antavat

riigiabi käsitlevate ühenduse suunistega ning muude EÜ artikli 87 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud eranditega. Viidates veelgi täpsemalt ühele teisele keskkonnakaitsele antavat riigiabi käsitlevate ühenduse suuniste sättele, jõudis komisjon samale järeldusele nende ettevõtete osas, millele EAVG enne 31. detsembrit 2001 juba laienes.

19 Arvestades võimalusega, et eespool viidatud kohtuotsuse Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke teisele küsimusele antud Euroopa Kohtu vastuse sõnastus võib viia teatud abisaajad heauskse oletuseni, et siseriiklikus kohtus käsitlusel olevad vaidlustatud siseriiklikud meetmed ei ole enam valikulised ega kujuta endast seega enam riigiabi, kui antav abi laieneks materiaalsete kaupade tootmise sektorist väljapoole, siis järeldas komisjon, et käesoleva kohtuasja eritingimusi arvesse võttes oleks abi tagastamine vastuolus õiguskindluse põhimõttega ning vastavalt määruse nr 659/1999 artiklile 14 ei saaks seda nõuda.

20 Käesoleva asja kirjalikus menetluses Euroopa Kohtu esitatud küsimusele seoses sellega, et 22. mai 2002. aasta otsuses ei olnud arvesse võetud 0,35% künnist, vastates tuletas komisjon meelde selle otsuse punkti 3 kolmandat taanet, mis kõlab järgmiselt:

„Komisjon märgib, et valikulisusele viitab juba ainuüksi see, et kõnealuse meetme kohaldamine on piiratud nende ettevõtjatega, kelle põhitegevus on tõendatavalt materiaalsete kaupade tootmine. Komisjon ei hinda niisiis seda, kas see siseriiklik meede on valikuline ka muude asjaolude, ja eelkõige 0,35% künnise tõttu."

Menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimused

21 Põhikohtuasja esimese hageja TAL-i tegevusala on naftajuhtmete ehitus ja käitamine. Verfassungsgerichtshofis vaidlustas ta kolm Finanzlandesdirektion für Tiroli otsust, millega jäeti rahuldamata tema kaebused 1996., 1997. ja 1998. aastal makstud energiamaksu tagastamisest keeldumise peale. Verfassungsgerichtshof tühistas need otsused 13. detsembri 2001. aasta kolme otsusega, osutades põhjendustes kohtuotsusele B 2251/97, mille ta oli teinud samal päeval pärast eespool viidatud kohtuotsuse Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke tegemist.

22 Finanzlandesdirektion für Tirol võttis 15. novembril 2002 vastu uue otsuse nende kolme kaebuse osas. Seoses 22. mai 2002. aasta otsusega, millega abi kuulutati EÜ asutamislepinguga kokkusobivaks, kaasnenud uue faktilise ja õigusliku olukorraga leidis Finanzlandesdirektion, et ta ei ole enam seotud Verfassungsgerichtshofi otsusega ning jättis kaebused rahuldamata. Selle otsuse vastu esitaski TAL eelotsusetaotluse esitanud kohtule hagi.

23 Põhikohtuasja teine hageja Planai on köisraudteid käitav ettevõtja. Verfassungsgerichtshofis vaidlustas ta Finanzlandesdirektion für Steiermarki otsuse, millega jäeti rahuldamata tema kaebus 1996. ja 1997. aastal makstud energiamaksu tagastamisest keeldumise peale. Verfassungsgerichtshof tühistas selle otsuse 13. detsembri 2001. aasta otsusega, osutades põhjendustes eelmainitud kohtuotsusele B 2251/97.

24 Selle tühistamise tulemusena võttis Finanzlandesdirektion für Steiermark 17. juulil 2002 vastu uue otsuse. Ta võttis arvesse 22. mai 2002. aasta otsuse, millega abi kuulutati asutamislepinguga kokkusobivaks, rõhutades, et sellel otsusel on esialgses

taotluses viidatud ajavahemiku suhtes tagasiulatuv jõud. Sellest tulenevalt jättis ta hagi rahuldamata.

25 Planai esitas Verfassungsgerichtshofile kaebuse, kuid see jäeti 12. detsembri 2002. aasta otsusega (B 1348/02, Sammlung 16771) rahuldamata põhjendusel, et seadust ei olnud kohaldatud ilmselgelt vääralt, mis andis Verfassungsgerichtshofile pädevuse selles osas otsust langetada. Oma otsuses sedastas Verfassungsgerichtshof muu hulgas:

„Alates komisjoni 22. mai 2002. aasta otsusest võib Verfassungsgerichtshof eeldada, et EAVG § 2 lõike 1 kohaldamine ei ole enam EÜ artikli 88 lõikes 3 (varem EÜ asutamislepingu artikli 93 lõige 3) sätestatud abimeetmete rakendamise keeluga ilmselgelt vastuolus. Järelikult oli asjaomane ametiasutus õigustatud seda sätet vajalikul määral kohaldama.

Verfassungsgerichtshofil tuleb käsitleda küsimust selle kohta, kas komisjon — nagu kaebuses on väidetud — on otsuses rikkunud ühenduse õigust ainult siis, kui tegemist oleks ühenduse õiguse ilmse rikkumisega, st kui seda saaks tuvastada esmapilgul [...] või kui seda tuleks käsitleda põhiseaduslikul tasandil. Käesoleval juhul see nii siiski ei ole, isegi kui vaadelda asja lähtuvalt Euroopa Kohtu 21. novembri 1991. aasta otsusest kohtuasjas C-354/90: Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (EKL 1991, lk 1-5505), mis käsitles küll küsimust teatamata jätmise tagajärgedest, kuid mitte seda, kas komisjoni selgesõnaliselt tagasiulatuv abi heakskiitmine on seaduslik."

26 Planai esitatud sellekohase kaebuse järgselt andis Verfassungsgerichtshof asja üle Verwaltungsgerichtshofile.

27 Põhikohtuasja kolmas hageja Gerlitzen on samuti köisraudteid käitav ettevõtja. Verfassungsgerichtshofis vaidlustas ta Finanzlandesdirektion für Kärnteni 29. oktoobri 2002. aasta otsuse, millega jäeti rahuldamata tema kaebus 1999.–2001. aastal makstud energiamaksu tagastamisest keeldumise peale. See kaebus jäeti rahuldamata 12. detsembri 2002. aasta otsusega, milles osutati põhjendustele eelmainitud otsuses B 1348/02, mis tehti samal päeval. Gerlitzeni poolt sellekohase kaebuse esitamise järgselt andis Verfassungsgerichtshof asja üle Verwaltungsgerichtshofile.

28 Verwaltungsgerichtshof küsib esmalt, millised on 22. mai 2002. aasta otsuse tagajärjed kolme põhikohtuasja hageja esitatud kaebustele, kuna see otsus näeb selgesõnaliselt ette oma vastuvõtmiskuupäevast varasema ajavahemiku, ning teiseks, kas selle otsuse järgselt tuleb ikka veel arvesse võtta EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud abimeetmete rakendamise keeldu.

29 Ta kahtleb eelkõige selles, kas tagasimaksetaotluste esitamise kuupäevad või isegi nende taotluste kohta tehtud haldusasutuste otsuste kuupäevad on asjakohased. Ta nimelt märgib, et esimesed kaks põhikohtuasja hagejat esitasid oma taotlused enne 22. mai 2002. aasta otsust, samas kui kolmas esitas oma taotluse pärast seda otsust.

30 Verwaltungsgerichtshof leiab, et 21. oktoobri 2003. aasta otsust liidetud kohtuasjades C-261/01 ja C-262/01: Van Calster jt (EKL 2003, lk I-12249, punkt 53 jj ning punkt 73) võib tõlgendada nii, et komisjoni heakskiitev otsus ei saa muuta seaduslikuks abikava, mida rakendatakse vastuolus EÜ artikli 88 lõikega 3.

31 Ta märgib siiski, et eespool viidatud kohtuotsuse Van Calster jt aluseks olevad asjaolud on erinevad olukorrast põhikohtuasjades. Kõigepealt tuleneb abi olemus käesolevates asjades sellest, et tagasimaksmist teostati valikuliselt, nii et maksu tagastamine ühenduse õiguse kohase olukorra saavutamiseks ka sellistele ettevõtjatele, kes ei kuulu siseriikliku õiguse kohaselt abisaajate hulka, on vaid üks neist võimalustest, mida kasutatakse ebaseadusliku abi vältimiseks või abi rakendamist puudutava keelu järgimiseks. Teiseks, eespool viidatud kohtuotsus Van Calster jt tehti asjas, millele määrus nr 659/1999 veel ei laienenud. Lõpuks, eespool viidatud kohtuasjas Van Calster jt ei olnud Belgia seadusandja hilisema akti tagasiulatuv mõju komisjoni menetluse jooksul veel teada, samas kui põhikohtuasjade puhul viis komisjon teadlikult uurimise läbi varasema perioodi osas ning kuulutas meetme ühisturuga kokkusobivaks.

32 Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas EÜ artikli 88 lõikest 3 tulenev meetmete rakendamise keeld ei võimalda ka sellise siseriikliku õigusnormi kohaldamist, mis välistab energiamaksu tagastamise ettevõtjatele, kelle põhitegevus ei ole tõendatavalt materiaalsete kaupade tootmine, ning mis seega on kvalifitseeritav riigiabina EÜ artikli 87 tähenduses, isegi kui komisjoni sellest sättest enne tema jõustumist ei informeeritud, kuigi komisjon oli EÜ artikli 87 lõike 3 kohaselt tunnistanud minevikus teatava ajavahemikuga seotud abi ühisturuga kokkusobivaks ja kui tagasimaksetaotlus on esitatud sellel ajavahemikul makstud maksude kohta?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis:

Kas niisugusel juhul nõuab meetmete rakendamise keeld maksude tagastamist ka siis, kui teenuseid osutavate ettevõtjate taotlused on esitatud pärast komisjoni otsuse tegemist seoses maksustatava ajavahemikuga enne seda kuupäeva?"

Eelotsuse küsimused

33 Oma küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada esiteks seda, kas EÜ artikli 88 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et see kohustab siseriiklikke kohtuid mitte kohaldama seadust, mis välistab teatud ettevõtjatele energiamaksu osalise tagastamise — meede, mis võib olla riigiabi ja millest polnud teatatud — isegi pärast seda, kui komisjon, olles teinud otsuse tagasimaksetaotlusega seotud ajavahemiku osas, on EÜ artikli 87 lõike 3 kohaselt kuulutanud abi ühisturuga kokkusobivaks. Selles kontekstis küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus teiseks seda, kas kuupäev, millal ettevõtja esitas tagasimaksetaotluse, on asjakohane.

34 Esmajärjekorras ja selleks, et vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsuse kirjeldavas osas esitatud küsimusele, tuleb täpsustada, et kuna määrus nr 659/1999 sisaldab menetluslikke norme, laieneb see kõikidele riigiabi valdkonna haldusmenetlustele, millega komisjon tegeles ajal, kui määrus nr 659/1999 jõustus, st 16. aprillil 1999 (6. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-276/03 P: Scott *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-8437, mis üheselt kinnitab Esimese Astme Kohtu 10. aprilli 2003. aasta otsust kohtuasjas T-366/00: Scott *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-1763, punkt 52).

35 Sellele vaatamata, nagu tuleneb ka määruse nr 659/1999 teisest põhjendusest ja selle sätetest tervikuna, kodifitseerib ja tugevdab kõnealune määrus komisjoni praktikat riigiabi uurimise valdkonnas ega sisalda ühtki sätet, mis puudutaks siseriiklike kohtute pädevust ja kohustusi, kelle tegevust jäävad reguleerima asutamislepingu sätted Euroopa Kohtu tõlgenduses.

36 Siinkohal tuleb meeles pidada esiteks seda, et riigiabi kontrollisüsteemi rakendamine, nagu see tuleneb EÜ artiklist 88 ja sellekohasest Euroopa Kohtu praktikast, on ühelt poolt komisjoni ja teiselt poolt siseriiklike kohtute ülesanne.

37 On selge, et teostades kontrolli selle üle, kas liikmesriigid peavad kinni neile EÜ artiklitest 87 ja 88 tulenevatest kohustustest, täidavad siseriiklikud kohtud ja komisjon täiendavaid ja eraldiseisvaid rolle (vt 11. juuli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-39/94: SFEI jt, EKL 1996, lk I-3547, punkt 41 ja eespool viidatud kohtuotsus Van Calster jt, punkt 74).

38 Samas kui abimeetmete ühisturuga kokkusobivuse hindamine jääb komisjoni ainupädevuse piiridesse, alludes Euroopa Kohtu kontrollile, on siseriiklike kohtute ülesanne kaitsta üksikisikute õigusi olukorras, kus EÜ artikli 88 lõikes 3 sätestatud komisjonile riigiabi andmisest eelneva teatamise kohustust on rikutud (eespool viidatud kohtuotsus Van Calster jt, punkt 75).

39 Siseriiklikul kohtul võib isegi olla tarvis tõlgendada EÜ artikli 87 lõikes 1 toodud abi mõistet, et kindlaks määrata, kas riigipoolne meede on kehtestatud EÜ artikli 88 lõiget 3 rikkudes (15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-345/02: Pearle jt,

EKL 2004, lk I-7139, punkt 31). Selle kohtu ülesanne on hinnata muu hulgas ka seda, kas kõnealune meede kujutab endast eelist ja kas see on valikuline, st kas ta soosib teatud ettevõtjaid või teatud tootjaid EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

40 Teiseks tuleb meeles pidada, et abimeede EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, mille rakendamisega rikutakse EÜ artikli 88 lõikest 3 tulenevaid kohustusi, on ebaseaduslik (vt eespool viidatud kohtuotsus Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, punkt 17 ja 27. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-266/04–C-270/04, C-276/04 ja C-321/04–C-325/04: Distribution Casino France jt, EKL 2005, lk I-9481, punkt 30; vt ka määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis f toodud ebaseadusliku abi mõistet).

41 Et EÜ artikli 88 lõike 3 viimase lause otsest õigusmõju ei vähendataks ning et ei rikutaks nende üksikisikute huve, keda siseriiklikud kohtud peavad kaitsma, ei ole komisjoni otsusel, millega kuulutatakse teatamata jäänud abi ühisturuga kokkusobivaks, sellist toimet, mis tunnistaks tagasiulatuvalt kehtivaks need rakendusaktid, mis on tühised seetõttu, et need on vastu võetud selles sättes toodud keeldu rikkudes. Igasugune muu tõlgendus viiks selleni, et soositaks asjaomase liikmesriigi tegevust selle sätte eiramisel ja selle sätte kasulik mõju kaoks (vt eespool viidatud kohtuotsused Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, punkt 16 ja Van Calster jt, punkt 63).

42 Tegelikult, nagu ka kohtujurist on oma ettepaneku punktis 50 märkinud, kui abikava — ühisturuga kokkusobiv või mitte — raames ei kujutaks EÜ artikli 88 lõike 3 eiramine endast suuremat ohtu või karistust kui selle sama sätte järgimine, siis tuleks liikmesriike oluliselt vähem õhutada teavitamisele ja kokkusobivust puudutava otsuse äraootamisele ning seega oleks väiksem ka komisjoni kontrolli ulatus.

43 Siinkohal on vähetähtis, et komisjoni otsuses täpsustatakse, et seal asjaomasele abile antud hinnang puudutab kõnealuse otsuse tegemisele eelnenud ajavahemikku, nagu see on 22. mai 2002. aasta otsuse puhul põhikohtuasjades.

44 Nagu käesoleva otsuse punktis 38 meelde tuletatakse, on siseriiklike kohtute ülesanne kaitsta üksikisikute õigusi siseriiklike ametivõimude poolse abi rakendamise keelu võimaliku täitmata jätmise eest enne komisjoni otsust, millega sellise abi andmine heaks kiidetakse.

45 Seetõttu ja kuna ühenduse õigusnormid selles osas puuduvad, siis peab iga liikmesriik oma siseriiklikus õiguskorras määrama pädevad kohtud ja kehtestama menetlusnormid, mille eesmärk on tagada üksikisikutele ühenduse õigusega antud õiguste kaitse, kusjuures ühelt poolt ei tohi need normid olla ebasoodsamad kui siseriiklikul õiguskorral põhinevate õiguste puhul (võrdväärsuse põhimõte) ja teiselt poolt ei tohi need muuta ühenduse õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktikas võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt 12. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-300/04: Eman ja Sevinger, EKL 2006, lk I-8055, punkt 67, ja 19. septembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-392/04 ja C-422/04: i-21 Germany ja Arcor, EKL 2006, lk I-8559, punkt 57).

46 Vastavalt siseriiklikus õiguses sätestatud õiguskaitsevahendite olemusele võib siseriiklikule kohtule esitada avalduse esialgse õiguskaitse kohaldamiseks, milleks on nt asjaomaste meetmete peatamine üksikisikute õiguste kaitse tagamiseks ja eelkõige nende poolte kaitseks, keda ebaseadusliku abi andmisega põhjustatud konkurentsimoonutus riivab (vt eespool viidatud kohtuotsus SFEI jt, punkt 52).

47 Lisaks on Euroopa Kohus juba sedastanud, et siseriiklike kohtute ülesanne on tagada teatamiskohustuse nõude rikkumisele tugineda võivatele üksikisikutele, et tehakse siseriikliku õiguse alusel kõik järeldused, sh otsustatakse nii abimeetmete rakendamise toimingute kehtivuse kui ka nimetatud sätet rikkudes makstud rahaliste toetuste tagasinõudmise üle (eespool viidatud kohtuotsused Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, punkt 12; Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, punktid 26 ja 27; Van Calster jt, punkt 64 ja 21. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-71/04: Xunta de Galicia, EKL 2005, lk I-7419, punkt 50).

48 Siseriiklik kohus peab asja lahendades kaitsma üksikisikute huve. Seda tehes tuleb siiski täielikult arvesse võtta ka ühenduse huve (vt analoogiline 20. septembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-5/89: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 1990, lk I-3437, punkt 19).

49 Mis puudutab niisugust maksu osalist tagasimaksmist, mida käsitletakse ebaseadusliku abimeetmena, kuna see on antud teatamiskohustust rikkudes, siis ühenduse huvidega ei ole kooskõlas määrata tagasimaksmine muude ettevõtjate kasuks, kui niisugune otsus laiendab abisaajate hulka ja suurendab seeläbi kõnealuse abi toimet, selle asemel et seda kõrvaldada (vt 15. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-393/04 ja C-41/05: Air Liquide Industries Belgium, EKL 2006, lk I-5293, punkt 45).

50 Tegelikult, nagu ka kohtujurist on oma ettepaneku punktis 74 märkinud, peavad siseriiklikud kohtud tagama selle, et mis tahes nende poolt lubatud tasakaalustavad meetmed võivad EÜ artikli 88 lõiget 3 rikkudes antud abi toime tegelikult peatada, mitte ainult ei laienda abisaajate ringi.

51 Pealegi tasub meenutada, et põhikohtuasjades ebaseadusliku abi — st energiamaksu osalise tagastamise — saamiseks esitatud taotluseid võib samastada sellest maksust osaliseks vabastuseks esitatud taotlustega. Nagu väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, ei saa maksukohustuslased tugineda väitele, et teistele isikutele maksuvabastuse kohaldamine on riigiabi, kui nende eesmärk on ise vältida nimetatud maksu tasumist (vt 20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-390/98: Banks, EKL 2001, lk I-6117, punkt 80; 13. juuni 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-430/99 ja C-431/99: Sea-Land Service ja Nedlloyd Lijnen, EKL 2002, lk I-5235, punkt 47; eespool viidatud kohtuotsused Distribution Casino France jt, punkt 42 ja Air Liquide Industries Belgium, punkt 43).

52 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus pidi uurima vaidlustatud meedet kontrollimaks, kas see vastab EÜ artikli 87 lõikes 1 sätestatud abi mõistele, siis oleks nimetatud kohus pidanud põhimõtteliselt saama oma käsutusse kogu teabe, mis võimaldanuks tal hinnata, kas meede, mille vastu võtmiseks ta ettepaneku teeb, tagab üksikisikute kaitse, neutraliseerides abi toime abisaavate ettevõtete konkurentidele, võttes samaaegselt täies mahus arvesse ühenduse õigust ning vältides niisuguste meetmete võtmist, mille ainus toime oleks selle abisaajate ringi laiendamine.

53 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teine küsimus on seotud olukorraga, kus — sarnaselt Gerlitzeni ja Finanzlandesdirektion für Kärnteni vahelise vaidlusega põhikohtuasjas — energiamaksu osalise tagastamise, mis kujutas endast ebaseadusliku abi meedet, kuna sellest ei teatatud, taotlus esitati pärast seda, kui oli vastu võetud komisjoni otsus, millega abi kuulutati ühisturuga kokkusobivaks.

54 Nagu käesoleva otsuse punktides 41 ja 42 on juba märgitud, 22. mai 2002. aasta otsusel, millega riigiabi kuulutati ühisturuga kokkusobivaks, ei ole sellist toimet, et see tunnistaks tagasiulatuvalt kehtivaks need rakendusaktid, mis vastuvõtmise hetkel olid tühised seetõttu, et need oli vastu võetud EÜ artikli 88 lõike 3 viimases lauses sätestatud keeldu rikkudes.

55 Järelikult ei oma tähtsust, kas taotlus esitati enne või pärast niisuguse otsuse vastuvõtmist, millega kuulutati abi ühisturuga kokkusobivaks, kuna see taotlus on seotud teatamata jätmisest tuleneva ebaseadusliku olukorraga.

56 Vastavalt siseriikliku õiguse võimalustele ja seal ette nähtud õiguskaitsevahenditele võib siseriiklikul kohtul asjast sõltuvalt olla tarvis teha korraldus ebaseadusliku abi tagasinõudmise kohta selle saajatelt, isegi kui see abi on hiljem komisjoni poolt kuulutatud ühisturuga kokkusobivaks. Samuti võib siseriiklikul kohtul olla tarvis teha otsus abimeetme ebaseaduslikkusega põhjustatud kahju hüvitamise nõudes.

57 Seda tehes peab siseriiklik kohus üritama kaitsta üksikisikute huve, võttes samaaegselt täielikult arvesse ühenduse huve, pöörates erilist tähelepanu sellele, et ei tehtaks otsust, mille ainus eesmärk on ebaseadusliku abi saajate ringi laiendada.

58 Eeltoodud põhjendustest lähtudes tuleb esitatud küsimustele vastata, et EÜ artikli 88 lõike 3 viimast lauset tuleb tõlgendada nii, et siseriiklike kohtute ülesanne on kaitsta üksikisikuid siseriiklike ametivõimude poolse abi rakendamise keelu võimaliku täitmata jätmise eest enne komisjoni otsust, millega sellise abi andmine heaks kiidetakse. Seda tehes tuleb siseriiklikel kohtutel siiski täielikult arvesse võtta ka ühenduse huve ning mitte teha otsust, mille ainus eesmärk on ebaseadusliku abi saajate ringi laiendada.

59 Kuna komisjoni otsusel, millega teatamata jäänud abi kuulutati ühisturuga kokkusobivaks, ei ole sellist toimet, et see tunnistaks tagasiulatuvalt kehtivaks need rakendusaktid, mis vastuvõtmise hetkel olid tühised seetõttu, et need oli vastu võetud EÜ artikli 88 lõike 3 viimases lauses sätestatud keeldu rikkudes, ei oma tähtsust, kas taotlus esitati enne või pärast niisuguse otsuse vastuvõtmist, millega kuulutati abi ühisturuga kokkusobivaks, kuna see taotlus on seotud teatamata jätmisest tuleneva ebaseadusliku olukorraga.

Kohtukulud

60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

EÜ artikli 88 lõike 3 viimast lauset tuleb tõlgendada nii, et siseriiklike kohtute ülesanne on kaitsta üksikisikuid siseriiklike ametivõimude poolse abi rakendamise keelu võimaliku täitmata jätmise eest enne Euroopa Ühenduste Komisjoni otsust, millega sellise abi andmine heaks kiidetakse. Seda tehes tuleb siseriiklikel kohtutel siiski täielikult arvesse võtta ka ühenduse huve ning mitte teha otsust, mille ainus eesmärk on ebaseadusliku abi saajate ringi laiendada.

Kuna Euroopa Ühenduste Komisjoni otsusel, millega teatamata jäänud abi kuulutati ühisturuga kokkusobivaks, ei ole sellist toimet, et see tunnistaks tagasiulatuvalt kehtivaks need rakendusaktid, mis vastuvõtmise hetkel olid tühised seetõttu, et need oli vastu võetud EÜ artikli 88 lõike 3 viimases lauses sätestatud keeldu rikkudes, ei oma tähtsust, kas taotlus esitati enne või pärast niisuguse otsuse vastuvõtmist, millega kuulutati abi ühisturuga kokkusobivaks, kuna see taotlus on seotud teatamata jätmisest tuleneva ebaseadusliku olukorraga.

Allkirjad